REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT
DHE SPORTIT
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

PROGRAMI I ZHVILLIMIT PROFESIONAL PËR MARRJEN E SHKALLËVE TË KUALIFIKIMIT TË MËSUESVE TË ARSIMIT SPECIAL 2017

1. HYRJE

Aftësia e mësuesve për ta bërë arsimimin e nxënësve, "preokupimin" kryesor të ditës, kërkon përkushtim, përgjegjshmëri dhe standarde të larta në punë dhe në sjellje. Mësuesit veprojnë me ndershmëri dhe integritet, kanë njohuri të forta shkencore, përdorin dijet dhe aftësitë e tyre, por në të njëjtën kohë përditësojnë njohuritë nëpërmjet vetëvlerësimeve të vazhdueshme, krijojnë marrëdhënie pozitive profesionale dhe punojnë me prindërit në interesin më të mirë të nxënësve të tyre.

Programi i zhvillimit profesional për marrjen e kategorive të kualifikimit të mësuesve të arsimit special është hartuar nga grupi i punës, i ngritur nga Instituti i Zhvillimit të Arsimit (IZHA) për t'u ardhur në ndihmë të gjithë mësuesve të arsimit special në përgatitjen për testimin kombëtar për marrjen e kategorive të kualifikimit, si dhe të gjitha Drejtorive Arsimore Rajonale dhe Zyrave Arsimore për të organizuar zhvillimin profesional për të gjithë mësuesit që do të hyjnë në këtë proces.

Programi është hartuar në përgjigje të kërkesave që MAS-i ka vendosur për mësuesit që kualifikohen. Programi është hartuar duke mbajtur parasysh se fushat kryesore në të cilat testohen njohuritë dhe aftësitë e mësuesve janë:

- Dokumentet zyrtare[1] të cilat kanë të bëjnë me veprimtarinë e mësimdhënie - nxënies;
- Programet përkatëse lëndore (arsimi fillor);
- Aspekte të pedagogjisë, metodologjisë dhe përdorimit të TIK-ut në mësimdhënie-nxënie, në përgjithësi, dhe të arsimit special, në veçanti;
- Aspekte të etikës dhe të komunikimit;

[1]Dokumentet ligjore, urdhëresat dhe udhëzimet e MAS-it që zbatohen në shkollë duke u përqendruar në ato të viteve të fundit.

- Aspekte të drejtshkrimit të gjuhës shqipe;
- Përmbajtja shkencore e lëndës sipas programeve lëndore përkatëse.

2. QËLLIMI I PROGRAMIT

Qëllimi i hartimit të programit të zhvillimit profesional të mësuesve për efekt kualifikimi është:

- të ofrojë një program orientues për t'u ardhur në ndihmë të gjithë mësuesve të Arsimit Special në arsimin parauniversitar për të realizuar veprimtaritë kualifikuese dhe trajnuese, si dhe DAR/ZA-ve, për të organizuar zhvillimin profesional të mësuesve. Në këtë aspekt programi mund të plotësohet nga DAR/ZA-të përkatëse, sipas kushteve dhe mundësive konkrete;
- të ofrojë një program të detyruar, për mësuesit që këtë vit do të marrin kategoritë e kualifikimit, në mënyrë që ata të realizojnë një përgatitje, për të përballuar me sukses kërkesat që ka testimi kombëtar.

Programi synon që mësuesi:

- të njohë dhe zbatojë legjislacionin arsimor e në mënyrë të veçantë risitë më të fundit të reformës arsimore;
- të zotërojë kompetencat profesionale të kuadrit mësimdhënës, për të ndikuar drejtpërdrejtë në efektivitetin e procesit mësimor, për një mësimdhënie të suksesshme;
- të demonstrojë aftësitë në fushën pedagogjike për përzgjedhjen e modeleve për organizimin e klasës, për shtjellimin e koncepteve, për nxitjen e diskutimeve, për përdorimin e teknikave të vlerësimit të nxënësve etj.;
- të tregojë përgjegjshmëri në njohjen e koncepteve bazë si dhe të zbatimit të tyre në praktikë, në përputhje me specifikat e moshës së nxënësve dhe të klasës ku japin mësim;
- të demonstrojë zbatimin e rregullave të etikës dhe komunikimit në punën e tyre në shkollë;
- të zotërojë zbatimin e rregullave drejtshkrimore të gjuhës shqipe gjatë procesit të mësimdhënie - nxënies;
- të përdorë aftësitë e TIK-ut, si një nga risitë më të fundit në mësimdhënien bashkëkohore.

3. PËRMBAJTJA E PROGRAMIT

Programi është strukturuar sipas fushave kryesore të zhvillimit profesional, të përmendura më sipër. Për të qenë lehtësisht i përdorshëm, programi është paraqitur sipas një formati të caktuar. Për secilën fushë, përcaktohen:

- kompetencat profesionale, si dhe rezultatet e pritshme për realizimin e këtyre kompetencave;
- literatura përkatëse rekomanduese në funksion të përvetësimit të kompetencave të fushës.

Përshkallëzimi i njohurive dhe i aftësive profesionale, të cilat lidhen me kompetencat e secilës fushë të testimit, do ta ndihmojnë mësuesin që të identifikojë çështjet në të cilat duhet të përqendrohet.

FUSHA : DOKUMENTE ZYRTARE	
Kompetenca **Zbatimi me përgjegjshmëri i kërkesave të legjislacionit dhe dokumentacionit shkollor**	**Literatura e rekomanduar**
Mësuesi i arsimit special: • zotëron ligjin për sistemin arsimor parauniversitar dhe dispozitat normative të këtij sistemi; • zbaton legjislacionin, udhëzimet dhe rregulloret për hartimin dhe zbatimin e kurrikulës shkollore; • zbaton legjislacionin, udhëzimet dhe rregulloret për personelin e shkollës; • demonstron zbatimin konkret të udhëzimeve të MAS në funksion të përmirësimit të procesit të mësimdhënie-nxënies; • zbaton etikën profesionale të mësuesit; • respekton të drejtat dhe liritë e nxënësit; • respekton detyrat, të drejtat dhe liritë e mësuesit; • zbaton rregulloret dhe udhëzimet për zhvillimin profesional të mësuesit.	• Ligji nr. 69/2012 "Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë". • Urdhri për miratimin e Dispozitave Normative për arsimin parauniversitar (DN), Nr 343, datë 19.08.2013. • Udhëzimi nr. 16, datë 03.08.2016 për vitin shkollor 2016-2017 në sistemin arsimor parauniversitar. • Udhëzimi nr. 44, datë 16.10.2014 " Për disa shtesa dhe ndryshime në udhëzimin nr. 21 datë 23.07.2010 "Për normat e punës mësimore - edukative dhe numrin e nxënësve për klasë në institucionet e arsimit parauniversitar". • Udhëzimi nr. 26, datë 15.08.2015 "Zhvillimi profesional i punonjësve arsimorë". • Udhëzimi "Për kriteret dhe procedurat e kualifikimit të mësuesve", nr. 2, datë 12.02.2015. • Udhëzimi nr. 34, datë 11.09.2015 "Për

	vlerësimin e nxënësve për kurrikulën me kompetenca, në arsimin bazë". • Udhëzimi nr. 14, datë 28.07.2016 "Për vlerësimin e nxënësve në arsimin e mesëm të lartë". • Udhëzimi nr. 38, datë 06.10.2015 "Për procedurat e lëvizjes paralele, emërimit dhe largimit nga puna të mësuesit në institucionet arsimore publike të sistemit arsimor parauniversitar". • Karta e performancës së shkollës. • Standardet e shkollës si qendër komunitare.

FUSHA: PROGRAME LËNDORE	
Kompetenca **Zbatimi në mënyrë efektive i programeve të arsimit special në shkollë**	**Literatura e rekomanduar**
Mësuesi i arsimit special: • zbaton programin duke respektuar të gjitha kërkesat dhe rubrikat e tij; • përshtat programet lëndore të arsimit fillor në përputhje me veçoritë e mjedisit në të cilin jep mësim; • përdor me efikasitet, në dobi të prirjeve bashkëkohore, fleksibilitetin e zbatimit të programit; • gjen ose harton materiale plotësuese kurrikulare që ndihmojnë në përvetësimin e koncepteve dhe aftësive të parashikuara në program; • harton plane edukative individuale (PEI) në përgjigje të aftësive dhe nevojave specifike të	• Korniza kurrikulare 2014. • Programet aktuale lëndore të arsimit fillor. • Literaturë që ka në fokus sindroma të ndryshme si autizëm, DOWN, prapambetje mendore, çrregullime të sjelljes, hiperaktivitet etj.

fëmijës; • harton objektiva për tema mësimore ose grup temash, kapitujsh, në përputhje me objektivat e programit (PEI); • harton objektiva specifike që u përgjigjen niveleve të ndryshme të nxënësve; • tregon koherencën vertikale të kurrikulës (vazhdimësia dhe përshtatshmëria e programeve të arsimit special); • përzgjedh mjete mësimore të personalizuara, të nevojshme për të realizuar përmbushjen e PEI-it;	

FUSHA: ASPEKTE TË PEDAGOGJISË, METODOLOGJISË DHE PËRDORIMIT TË TIK –ut NË MËSIMDHËNIE-NXËNIE	
Kompetenca I **Zotërimi i njohurive pedagogjike specifike të nevojshme dhe të mjaftueshme për mësimdhënien në arsimin special**	**Literatura e rekomanduar**
Mësuesi i arsimit special: • demonstron përkushtim, motivim dhe përgjegjësi gjatë punës së tij; • përshtat punën e tij me zhvillimin fizik, social, emocional dhe konjitiv të nxënësve; • demonstron respekt, besim dhe objektivitet me nxënësit; • identifikon nevojat specifike të nxënësve; • planifikon punën afatshkurtër dhe afatgjatë me secilin nxënës; • demonstron qëndrim pozitiv ndaj procesit të të nxënit; • motivon nxënësit duke e konsideruar motivimin	• Literaturë që ka në fokus sindroma të ndryshme si autizëm, DOWN, prapambetje mendore, çrregullime te sjelljes, hiperaktivitet etj.

një nga çelësat e progresit të tyre; • të krijojë klimë të përshtatshme, motivuese dhe të kënaqshme për nxënësit; • punon me prindërit për përmirësimin e progresit të nxënësit.	
Kompetenca II **Përdorimi i metodave dhe strategjive efektive në mësimdhënien në arsimin special**	**Literatura e rekomanduar**
Mësuesi i arsimit special: • përdor metoda të ndryshme në përputhje me sindromën që shfaqin fëmijët me aftësi të kufizuar. • përzgjedh metodat dhe teknikat e përshtatshme për arritjen e një objektivi të caktuar; • përdor metoda e teknika që i aftësojnë nxënësit në jetën e përditshme; • respekton parimet bazë të edukimit special; • planifikon një orë mësimore duke u bazuar në mësimdhënien me në qendër nxënësin; • përdor metoda e teknika që sigurojnë barazinë dhe gjithëpërfshirjen; • demonstron teknika të ndryshme për vlerësimin e nxënësit; • harton fisha për vlerësimin e nxënësit sipas fushave të zhvillimit; • Përdor programe kompjuterike në ndihmë të realizimit të objektivave mësimorë.	• Literaturë që ka në fokus aspekte të mësimdhënies dhe nxënies me nxënësit me sindroma të ndryshme si autizëm, DOWN, prapambetje mendore, çrregullime te sjelljes, hiperaktivitet etj. • Literaturë që ka në fokus metodat e mësimdhënies ndërvepruese, me në qendër nxënësin. • Udhëzuesi për zbatimin ekurrikulës me kompetenca në AMU, 2017.

FUSHA: ASPEKTE TË ETIKËS DHE TË KOMUNIKIMIT	
Zbatimi i rregullave të etikës dhe komunikimit si elemente të domosdoshme në të gjithë punën e	**Literatura**

mësuesit	
Mësuesi i arsimit special: • njeh rregullat e etikës dhe sjelljes që duhen respektuar në marrëdhënie me drejtuesit e institucionit arsimor, stafin pedagogjik, nxënësit, prindërit dhe komunitetin; • sillet në përputhje me rregullat e etikës dhe të sjelljes në marrëdhënie me drejtuesit, stafin pedagogjik, nxënësit, prindërit dhe komunitetin gjatë punës së tij brenda dhe jashtë institucionit arsimor.	• Kodi i Etikës së mësuesve në arsimin parauniversitar. • Literaturë dhe materiale burimore që trajtojnë çështje të etikës dhe të komunikimit.

FUSHA: ASPEKTE TË DREJTSHKRIMIT TË GJUHËS SHQIPE	
Zbatimi i rregullave të drejtshkrimit të gjuhës shqipe	**Literatura**
Mësuesi i arsimit special: • njeh rregullat e drejtshkrimit të standardit të gjuhës shqipe; • demonstron zbatimin e rregullave të drejtshkrimit gjatë veprimtarive në institucionin arsimor.	• Literaturë dhe udhëzues metodikë për përdorimin e rregullave të drejtshkrimit të gjuhës shqipe.

FUSHA: PËRMBAJTJA SHKENCORE E LËNDËS	
Kompetenca **Respektimi i rigorozitetit shkencor në mësimdhënien në Arsimin Special**	**Literatura e rekomanduar**
Mësuesi i arsimit special: • shpjegon konceptet kryesore me të cilat operon mësimi në arsimin special; • demonstron veprimtari me nxënësit me qëllim aftësimin e tyre në lidhje me veprimtaritë e jetës së	• Literaturë që ka në fokus njohuri dhe informacion rreth sindromave të ndryshme si autizëm, DOWN, prapambetjen mendore, çrregullime te sjelljes, hiperaktivitet etj.

përditshme; • shpjegon dhe interpreton parimet dhe konceptet në lidhje me zhvillimin e tyre në fushën konjitive, sociale, motorike, të komunikimit dhe autonomisë personale; • tregon përmes shembujve përshkallëzimin e veprimtarive për të arritur përvetësimin nga nxënësit të koncepteve dhe shprehive; • përdor veprimtari të ndryshme në përputhje me sindromën që shfaqin fëmijët me aftësi të kufizuar.	• Literaturë që ofron informacion dhe shembuj konkret të punës me fëmijët me sindroma të ndryshme si autizëm, DOWN, prapambetje mendore etj.